Lärobok i Stenografi efter Gabelsbergers system särskildt afsedd för militä...

Melin, Olof W.,

51 B Br.

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

MELIN

Ch. Saml
Christ.
Stenogr.
Br

1891

Kungl. biblioteket
0 0000 000088351

Sv. Samf. Stenogr. (Br.)

LÄROBOK I STENOGRAFI

EFTER

GABELSBERGERS SYSTEM

SÄRSKILDT AFSEDD FÖR MILITÄRER

AF

O. W. MELIN

UNDERLÖJTNANT VID KONGL. ELFSBORGS REG.-TE
VICE ORDFÖRANDE I SVENSKA GABELSBERGERS STENOGRAF-FÖRENINGEN.

STOCKHOLM
NORDIN & JOSEPHSON
I DISTRIBUTION.

Pris 1 Krona.

04 1217

Förord.

Någon särskild "militärstenografi" finnes icke, ty stenografien är en skrift, som kan användas af hvar och en, hvilket yrke han än må hafva. Men inlärandet af stenografi underlättas betydligt för militärer, om i läroboken de valda exemplen tillgodose den militära terminologien. Det är detta, som gifvit mig anledning att öka antalet af förut varande läroböcker i Gabelsbergers stenografi med denna för herrar militärer särskildt afsedda.

Jag har ej tvekat att välja Gabelsbergers system på den grund, att detsamma såväl i afseende å hastighet och tydlighet som framför allt i afseende å lättlärdhet vida öfverträffar det arendska systemet.

Med undantag af i några få fall, der jag icke kunnat besluta mig att lemna riksdagsstenografernas beteckningssätt, har jag följt den i vårt land allmänt använda, af tidningen "Sleipners" redaktion utgifna, läroboken. Dock har jag vågat att vid betecknigen af "j" ljudet afvika från det gällande skrifsättet genom att i enlighet med Gabelsbergers ursprungliga mening beteckna det tillsammans med ett följande vokal uttalade "j" med "I", samt det med föregående vokal uttalade med "—". På detta senare sätt har jag äfven betecknat det tillsammans med föregående konsonant uttalade "j"-ljud (motsv. ryska "jer" Ї, som ej finnes i tyska språket. Hvad uppställningen beträffar, har jag i det närmaste följt de af amanuensen vid Kongl. Biblioteket Erik Dahlgren utgifna "tabellerna".

För den, som vill ytterligare utveckla sig i systemet, rekommenderar jag på det högsta den 2 gånger i månaden utkommande stenografiska tidningen "Sleipner".

Till sist ber jag att få uttrycka min tacksamhet till löjtnanten vid Kongl. Elfsborgs regemente A. E. Ugglo för hans hjelp vid detta arbetes utförande.

Stockholm i januari 1891.

Författaren.

Inledning

Ordet "stenografi" kommer från grekiskan och betyder "kortskrift". Af de öfver 1000 stenografiska system, som sett dagen, har ännu intet öfverträffat det af Franz Xaver Gabelsberger år 1834 offentliggjorda. I motsats till de äldre system-uppfinnarne insåg Gabelsberger, att det icke gälde att söka efter de kortaste teckmen utan efter de lättast skrifna och lättast förbindbara. Han hemtade sina tecken ur den vanliga skriftens bokstäfver, hvilkas drag under sekellångt användande vunnit den naturligaste och begvämaste form, och med hvilka dessutom hvar och en sedan barndomen är van.

Stenografiens ideella mål är att göra det möjligt att beteckna ljuden lika fort, som de uttalas. Men naturens lagar förmår ingen förändra, och strupens muskler, med fördelaktigare häfstångsförhållanden och kortare nervledningar, måste alltid kastigare kunna förändra stämbandens ställning, än handens muskler kunna röra pennan. Det är derföre icke möjligt att skrifva lika fort, som man kan tala. Men genom stenografien sättes man i stånd att skrifva 4 à 6 gånger så fort som med vanlig stil, och detta är tillräckligt för att följa den, som talar med medelmåttig hastighet. Uppnåendet af denna färdighet kräfver, huru lättlärdt det stenografiska systemet än må vara, en ej ringa öfning. För den, som ej tänker använda stenografien, lönar det derför ej mödan att derpå nedlägga något arbete. För den deremot, som kommer i tillfälle att verkligen använda stenografien, ställer sig saken annorlunda, ty redan efter 30 à 50 timmar [inberäknadt hemarbete], bör man kunna skrifva lika fort som med vanlig

stil, och om man sedan vid sitt dagliga skrifarbete använder stenografi, så erhåller man den behöfliga öfningen, utan att för stenografiens inlärande någon ytterligare tid går förlorad. För hvarje dag, som går, skrifver man allt fortare och sparar därigenom in allt mera och mera tid. Snart har man återvunnit de till det första inlärandet åtgångna timmarne, och det skall ej dröja länge, innan man nått sitt mål d. v. s. att kunna skrifva 4 à 6 gånger så fort som med vanlig stil.

Hvad själfva inlärandet beträffar, så bör man vid hvarje af de följande lektionerna: 1) lära sig tecken och regler, 2) lära sig att fullkomligt obehindradt läsa exemplen, 3) afskrifva exemplen efter den stenografiska texten, 4) öfverflytta exemplen från vanlig skrift till stenografi utan hjelp af den stenografiska texten, 5) genomläsa hvad man skrifvit och korrigera det efter den stenografiska texten.

Man bör noggrant utföra alla tecken och får ej för tidigt tänka på att drifva upp hastigheten, men redan från början skall hvarje ordbild skrifvas sammanhängande, så att man hvarken stannar eller lyfter upp pennan från papperet.

Bästa pennor att använda äro: A. W. Faber. Manufacturier. F. eller A. W. Faber. Stenographic.

1. lektion

Gabelsbergers stenografi är en ren ljudskrift. För hvarje ljud samt för en del ljudsammansättningar finnes ett bestämdt tecken. Vokalerna beteckna dock i allmänhet "symboliskt" d. v. s. genom förändring af konsonanttecknens form eller ställning.

Enkla konsonanttecken.

b d f g h j k l m n p r s t v;

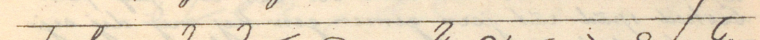

kv ng (ngn) nk sch sk sp tj

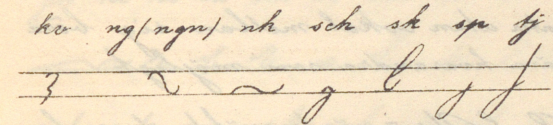

Anm. 1 Då "j" ljudet börjar en till stammen hörande stafvelse, göres "j" tecknet mindre lutande="ĭ"
Anm. 2. Punkten, som betecknar "l", skrifves öfver eller till venster om resp. bindestreck.
Anm. 3 "/", "ȷ" och "ʃ" kunna skrifvas både uppe och nedifrån.

E och Ẽ

Ett vågrätt eller något lutande streck = "–" eller "–" bildar det s.k. vokalstrecket, som i och för sig betyder "e" eller "ã".

Exempel: 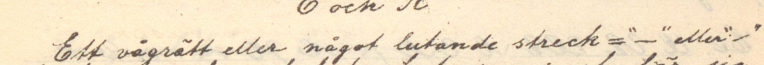

= eb be ed de ef fe eg h je ȷ ek el le em me en ep pe er es se et te ev ve ekv kvi eng erk esp spe eller ãb bã ãd o. s. v.

Om tvenne konsonanttecken utan vidare föronas läses mellan dem "e" eller "ã".

Ex. 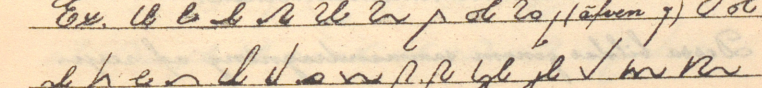

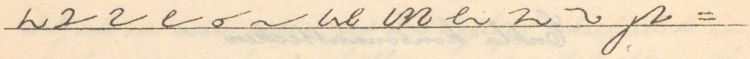 =

=bed del led lem medel men Per sed mes fel vet säf sked kär ädel lek besk bet läs ren feg fem besked späd rät jern gemen gen hej mej dej sej nej bered beqväm eden egen engel spegel.

Anm. Konsonanter utan vokal mellan sig böra sättas så nära hvarandra som möjligt.

Ex: 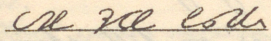 = vägde qväfde december

A

Denna vokal erhålles genom en tryckning på efterföljande tecken. Und. Då "a" kommer framför uppåtdraget "f" eller "t" inlägges tryckningen i föregående tecken.

Ex. 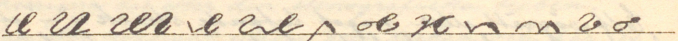

[vokalstrecket visar att ordet börjar med vokal] 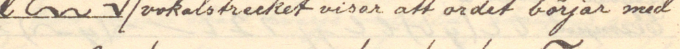 =

= bad mage madam rad menade far sadel qvaf rák kar mal sal beramad vaken art asp ask akt afvel parad kamel alt; lat mat Nathan.

2. lektion

Sammansatta konsonanttecken.

Dessa bildas genom sammandragning af resp.

enkla tecken. Särskildt böra följande uppmärksammas: bl bj dr mr pr skr tr str vr fl gl jd

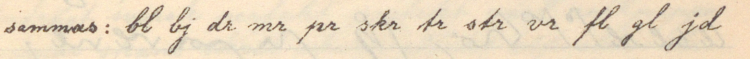

jk kl ks ld lm ls lsk lst lt lv mp ms

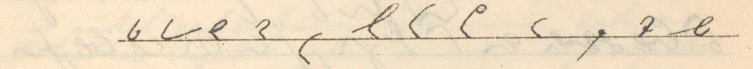

nd ndr ns nsk pl rb rd rdr rk rm

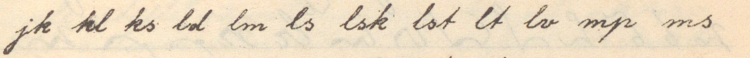

rs rsk rv sl sm sn sv tr

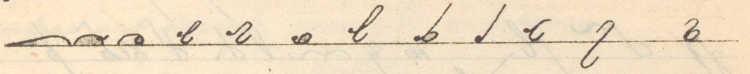

"Br", "gr" och "kr" äro förlängda "b", "g" och "k" = 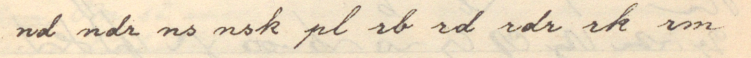 och 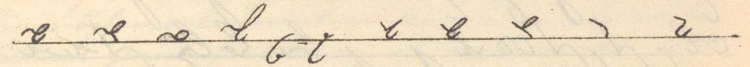

"Fj" är ett "f" och "jt" ett "t", dragna i "j"s riktning = 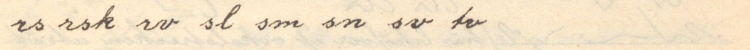 och . Fr är ett "f" draget i r's riktning = 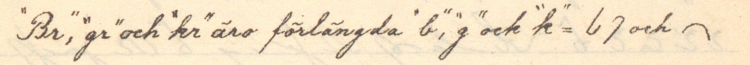 Som ej något "rsp" ljud finnes, användes "j" för att beteckna "spr" Dubbla konsonanter skrifves vanligen enkelt. Ex. 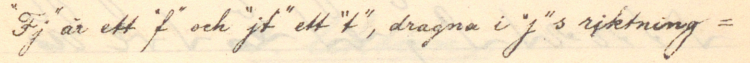

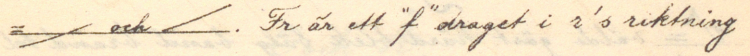

[som ej något "tl" ljud finnes, kunna här "t" och "l" så nära förenas]

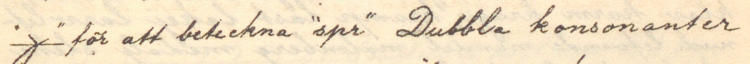

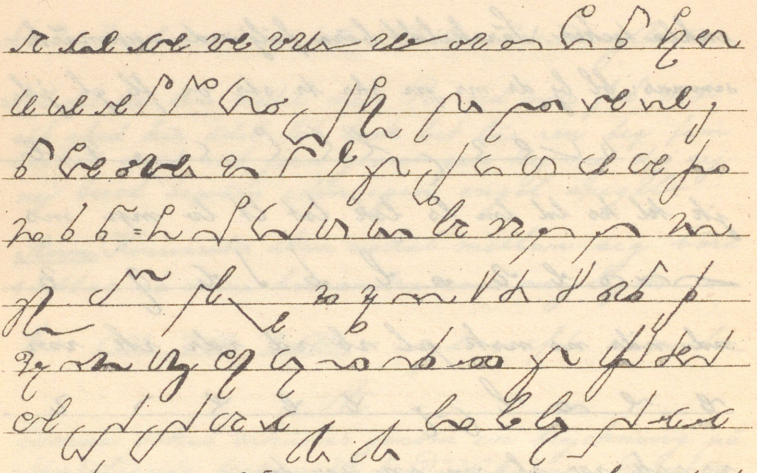

[här behöfver ej vokalstrecken utsättas, ty "rk" kan ej utan framför varande vokal böja ett ord]

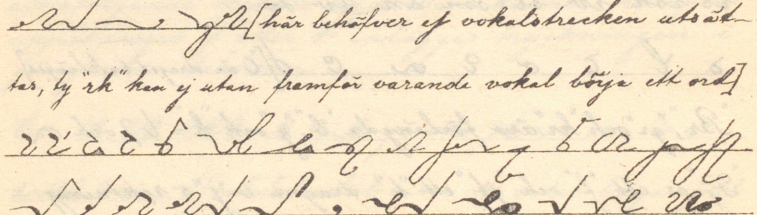

= välde gäst härd blek bälg band brand tal fabel fader frans glad garde grad kapsel ned vänd sänd sned rang pendel gärd snäll kalf klav karm krage krampa last lakej larv lefnad lefvande mandel malmberg medalj slem släck streck stärk stämpel dräng bred bered lärd ters Terese tungsel prakt stampen pengar pansar rand renad befäl stark strand salamander smak tak tadel språng prest präk verk vred värd kännes gräns stel sten krets trakt bark barack skarf harm falk flack garn champagne veteran färsk fred gles gläs klen tät tvär tvätt semester befäst svalp klagan bagage

svamp varp enas kast klass sprang betjent tvedrägt svensk perfekt prefekt värk ref pappa peppar skans skral skarp effekt elf elev element enkel erkeskälm arm armé ärfver arf Esther engelsk ejder exempel läge kälke äpple ställe värme spänne kämpe akter- allt allarm allmakt antag anfall andakt andras art ärende manschett arbetare.

Anm. Om så anses behöfligt kunna konsonanterna fördubblas genom den s. k. fördubblings-öglan, och dessutom kunna "rr" och "ss" betecknas genom förstoring af tecknen för "r" och "s".

Ex. 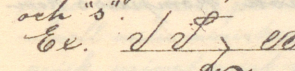 = mät mätt

refflan dam damm} bar-barr vas vass.

3. lektion.

O och Å

Om en rundning inlägges i ett konsonanttecken, så läses efter detta "o" eller "å". Således:

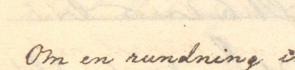 [dubbelt så högt som "k"]

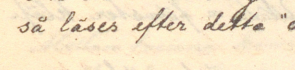 = bo bro do fo

fro go glo gro ho ho klo kro mo no ngo po to vo

gvo sko scho spo tjo spro tvo eller bå brå då o. s. v.

Anm. och = om och ong, samt = sog

sok son kom och komp. Ex. [illegible]

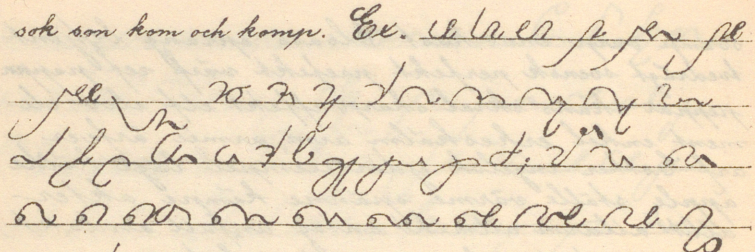

[illegible] = bod brom dag fogel fordran befogad befordrad [illegible] frågan gosse glor grop hot kol klok korp kropp moln not påsk påk tobak vår qvot skål sjåp spånor språk tvål; omtalar ånger sommar sång såg sågverk socken socker sonson sond kommando komod kompass kommendant kompress.

Ö

Göres = "o", men med rundningen mera öppen.

Obs [illegible] = fö och [illegible] = kö samt [illegible] = sök.

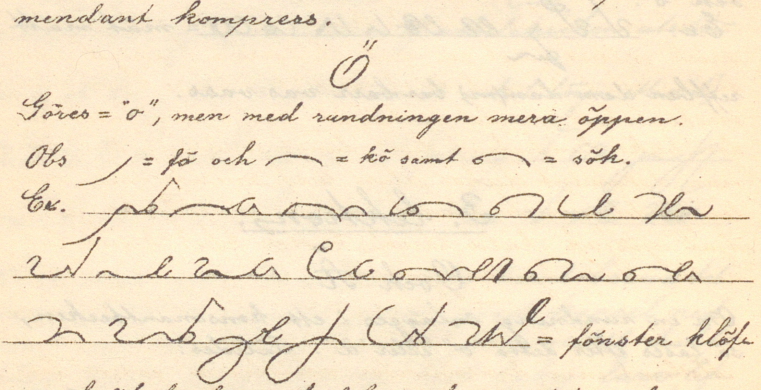

Ex. [illegible] = fönster klöfver krök besök sög bödel grödan mört nöd mannöver stöfvel söckendag sömn sönder hök mönster sköld kök törst ömhjertad.

I och U.

I erhålles genom höjning och "u" genom sänkning af <u>följande</u> tecken.

<u>Und.</u> Kommer "u" framför "t", så sänkes <u>föregående</u> tecken.

<u>Anm.</u> "[illegible]" och "[illegible]" hvarken höjas eller sänkas. (Se 5. lektion)

Ex. 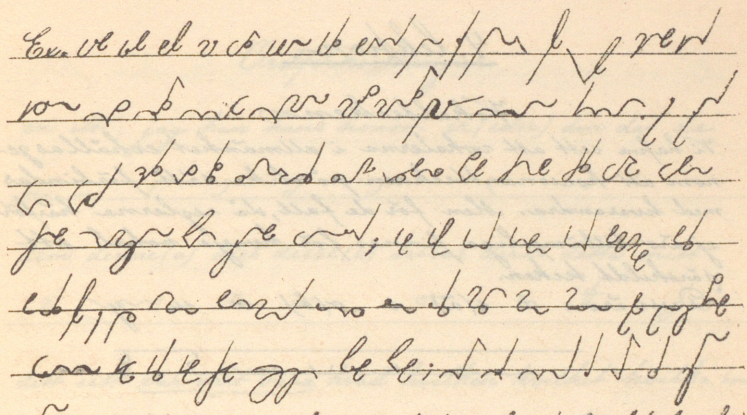

= bild blid disk mil visir babian brist direkt fin filt finger fisk frisk grind gikt gislan kris klister knif kriminell milis minister familj kanin teknik pil pligt prick privat qvist ris sist slingerväxt snigel residens strid tvingad tvist hvirfvel vriden kind ångmaskin skrik spindel vinkelrät; bud buske bunt bunden bukt dumhufvud dust dunst fusk ful fux komun dokument Lukas alun lust musik mun mulen pudel punch stund vulkan juvel ljust jude tjuf sjösjuk skuld skrud; kutter klut knut lut ruter slut skjuten gjuten.

Y.

Mellan tvenne konsonanter erhålles "y" genom dessas eller deras bindestrecks korsning. Anm. ny =

Ex. 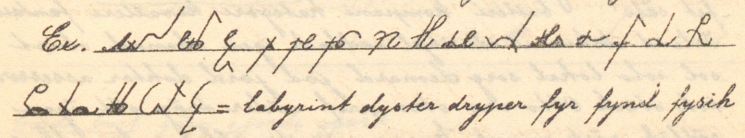

= labyrint dyster dryper fyr fynd fysik grym tysk gynnad rekryt lyder lynne lyfter nytt stygn stryk tyrann tyst tortyr tryffel.

4. lektion.

Vokaltecken.

Vi hafva sett att vokalerna i allmänhet erhållas genom att konsonanttecknen på olika sätt förbindas med hvarandra. Men för de fall, då reglerna härför ej äro tillämpliga finnes för hvarje vokal ett särskildt tecken.

Dessa äro: a e(ä) i o(ä) ö u y

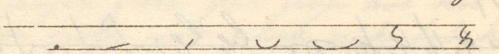

Anm. 1 Punkten, som betecknar "a", skrifves under eller till höger om resp. bindestreck.

Anm. 2. "J," i början af ord, betecknas genom det för "i" gällande tecknet, äfven om höjningen af följande konsonanttecken skulle kunna utföras.

Ex. 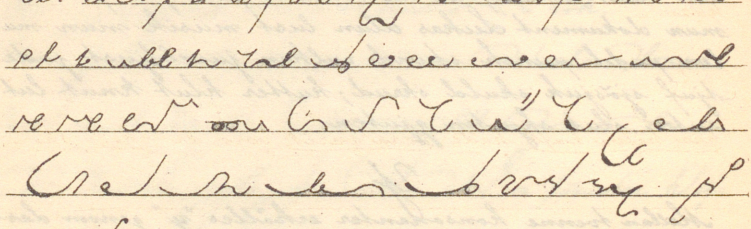

fet säte batteri kompani kategori kavalleri fantasi Irland ilsken is ide ihjel oadlad igen obanad dust sol solo lokal sorg Leonard jod jord doktor assessor tok otäck Otto öra otro prof söder trög söt ögon rödlök röst minut Europa puts ylle yta fly sky.

* "r" betecknas genom tryckningen.

Ordförkortningar.

en ett ; jag han hans honom er (eder) den det de

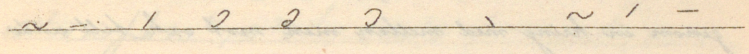

dem denne (a) dess desse (a) dessas deras detta mitt

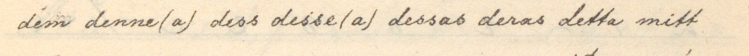

ditt sitt vår vårt våra hvad hvilken hvilket hvilka som

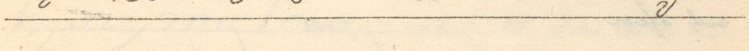

hvar hvarje man sjelf densamme detsamma desamma

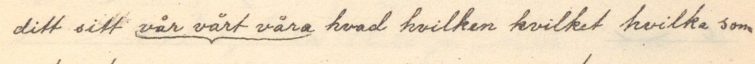

huru.

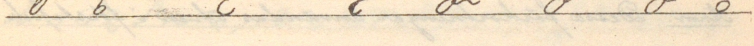

har hafva haft hade vara varit voro är skall skola

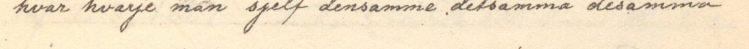

skulle blir bliva blifvit blef (vo) må mätte måste böra

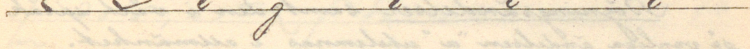

borde bort göra gjorde gjort.

Obs. Tecknen, som bilda dessa verb, äro något förminskade.

Af att bort (förstafvelse) efter för fort före fram från

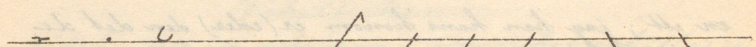

genom in kring med mellan men mot och till under

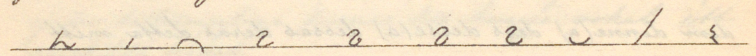

vid öfver.

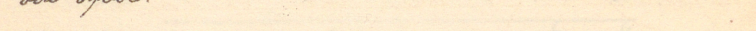

Anm. Dessa förkortningar användas äfven i förstafvelse.

Böjningsändelser samt den i vårt språk så vanliga ändelsen "a" utelemnas i allmänhet. För att åtskilja meningar eller, om så fordras, delar af en mening användes den vanliga skriftens "komma".

Läs och skriftöfning.

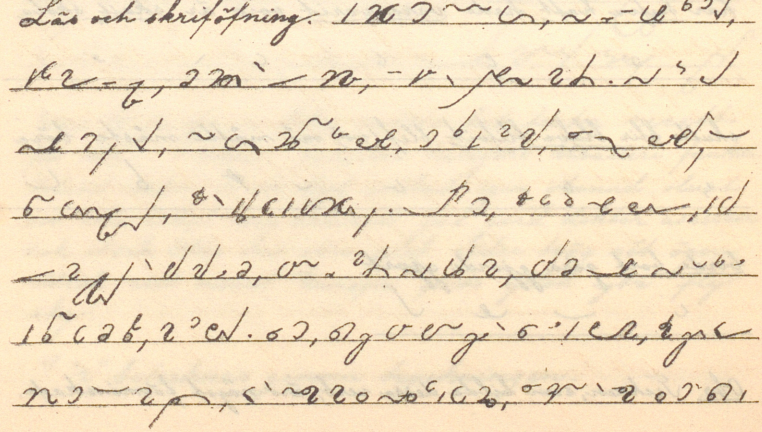

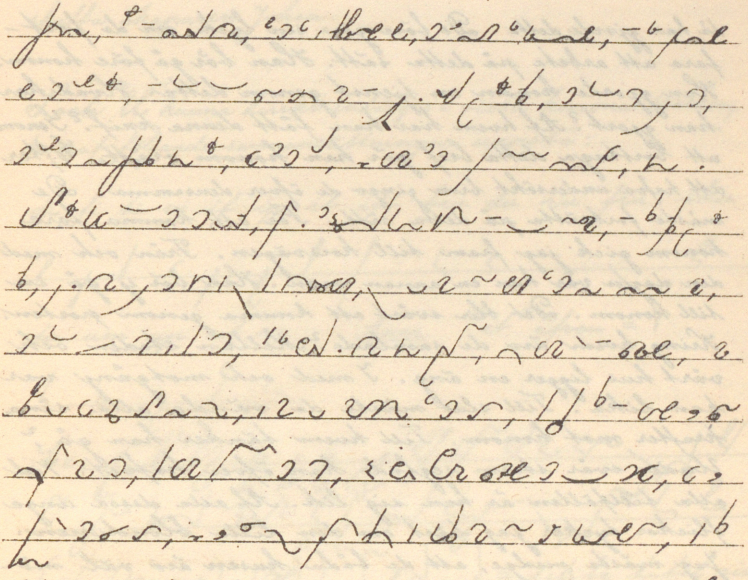

= Jag gaf honom denna bok. En af de båda måste hafva rätt. Sif mig ett äpple. Hans gossar äro ej gamla. De gilla er fordran men tycka, att ni skulle lätta nåd gå för rätt. Den vackra hästen blef såld. Han måste ge dem mat. Dessa unga soldater fullgöra sin värnepligt. Detta är just hvad jag behöfver för att öfvertyga honom. Detta var deras enda sorg. Jag vet ej om papperet är ditt mitt eller hans. Hvilken af dem tycker ni bäst om? Hvilket hans öde än må blifva, skall jag stanna vid hans sida. Man har svårt att se honom. Säg sjelf, hvilka dina skäl äro, så skall jag döma. Detsamma sker hvarje gång han gör om försöket. Hvar är densamme man som nyss var i vårt hus. Dessa qvinnor äro desamma som han såg i kyrkan. Måtte de snart komma. Hade han varit i Tyskland då? Han skall nog blifva belönad. De blefvo förvånade

då han gjorde detta. De böra göra sin lycka om de fortfara att arbeta på detta sätt. Han bör gå före honom. Han gjorde honom en tjenst genom detta. Hvad har han gjort? Af hvem har han fått denna knif? Genom att borttaga detta bref gör han honom orätt. Efter att hafva undersökt bron gingo de öfver densamma. De måste fortsätta på detta sätt. För att komma före honom gick jag fram till korsvägen. Från och med den dagen var han en annan man. Han bör ej gå in till honom. Det blir svårt att komma genom porten. Kring hvem äro de samlade? Mellan staden och vårt hus ligger en äng. I med och motgång var han lika. Till slut måste de vända alla sina krafter mot honom. Till hvem tänker han gå? Under svår storm seglade han öfver hafvet. Vid alla tillfällen är han sig lik. Af alla dessa unga flickor tycker jag bäst om den lilla blondinen. Jag måste medge, att de båda husen äro väl möblerade.

5. lektion.

Mellan tvenne konsonanter, hvilka ej kunna bilda ett sammansatt konsonantljud, utsättes ej vokalstrecket, utan de resp. konsonanttecknen förbindes direkt. Således: hel här hän def dep stef tep, sk-f, sk-p

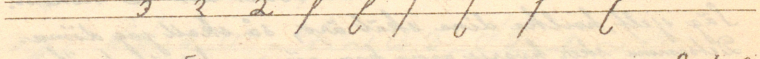

Ex.

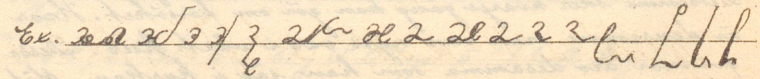

= helsosam helvete hal hälft hängifven hand hane hänad henne hare herre deponera stanna tappar

skaffa skaparen Johan.

"I" och "U" kunna direkt inläggas i vissa konsonanttecken, hvaraf följande sammansättningar uppstå:

di fi ti vi if ip it ift bru du ru fru sku

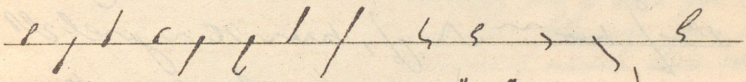

tu um up ut ur. Anm. "it" äfven =)

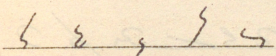

Ex. 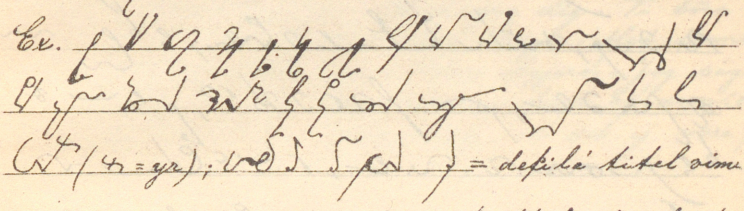

= defilé titel vim

pel griffel ifall gips pipa skrift bruten brutal duell ruin frukost skuta stut uppfinna utsökt aqvarium skuffa stupa ursäkt urskilja fruktan tur skur tortyr; bandit liter liten favorit flit.

Obs. Vill, vilja = ʿ, velat = ʿ

Läs och skriföfning. 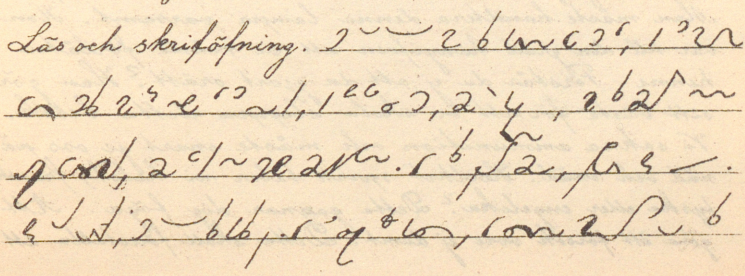

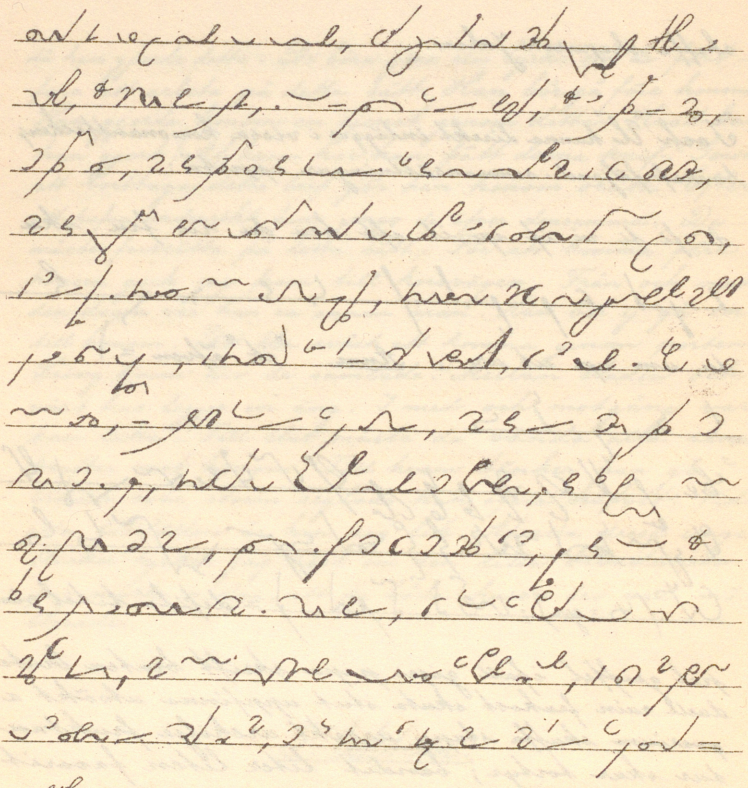

= Han må göra med sitt barn hvad han vill. Jag har många vackra hästar men skulle ändå vilja hafva en till. Jag hade velat se honom. Hon är bortfaren. Man måste handtera denna lampa varsamt. Hon var till den grad hängifven att vi måste förlåta henne. Förstår du ej, att du gjort orätt? Han gör sitt bästa för att vi skola slippa detta besök. Vi sakna ammunition och måste snart ge oss på nåd och onåd. Hvilket språk talar ni helst, franska, tyska eller engelska? Detta gagnar dig föga. Att göra ett försök vore ej dumt. Detta skall föreställa ett

tus. Han förställer sig. Om du fortsätter som du börjat, blir du en aktad man i vårt samhälle. Om du framställer dina åsigter klart och bestämt skola vi sedan tänka på saken. Jag har ej tillfälle att genomläsa denna långa epistel. Generalen gaf en splendid middag för alla sina officerare. I genomsnitt blef det ett godt resultat. Vi hafva råd att bestå oss denna lyx. Ett föredrag bör ej vara för länge. Om du ej håller fast honom, kommer han att falla. Genomvåt och utbröttad nådde han stranden. Du måste deponera denna summa pengar hos mig. Försök att skaffa honom hvad han helst vill hafva. I fall du gör detta måste du förr eller senare komma att ångra dig. Vi böra vara stolta öfver Erik Gustaf Geijer. Med denna kringgående rörelse var striden afgjord. Jag säg dem försvinna och har sedan ej hört af dem. Han skulle gerna vilja hjelpa mig, om det ej vore för sent.

6. lektion

I allmänhet utelemnas i slutstafvelser förekommande vokalstreck.

Ex. = moder läger

socker lefver lofvar käpprar lockar Alexander studera.

Särskildt förkortade slutstafvelser.

are dom döme else ande graf het ion ing(ning)

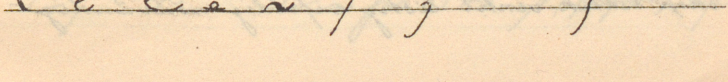

ding/dning/ o.s.v ring lunda vida, vis.

Ex. enligt ofvanstående regel utelemnas slutstafvelsens vokalstreck, så att "dare" = öfvergår till

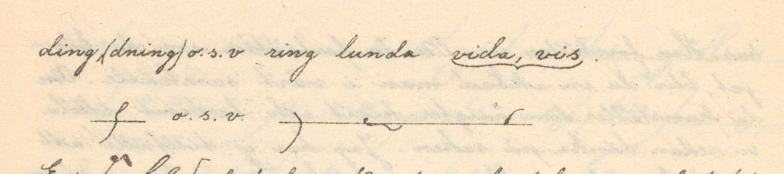

talare skräddare jägare bäkare fiskare fuskare skerpare svarfvare kristendom fördom föredöme keisardöme händelse berättelse bemärkelse badande sjungande stenograf geograf svaghet verksamhet bättre million spion union nation bemärkning gerning söndring öfning näring handling sammalunda hurivida naturligtvis.

Bokstäfver, som äro öfverflödiga för uppfattandet af en ordbild / böra utelemnas.

Ex. "a" utelemnas i "skap" "i" utelemnas efter uppåtdraget "t"

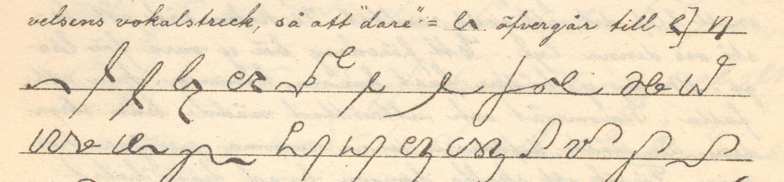

= landskap taktik ventil listig enfaldig nödvändig

evig yppig helig verklig egentlig väsentlig sömnig girig mutsig konservatism jemförelsevis delaktig småaktig germanism lexikon brutalitet verklighet barmhertighet lättsinnighet regelmässighet modifikation organisation ordning.

Längre ord kunna förkortas genom att endast början af ordet utsättes på skriflinien, genom att en annan del af ordet utsättes öfver linien, eller genom att början af ordet utsättes på linien och slutet öfver densamma.

Ex. [illegible] = gymnastik [illegible] = evangelium [illegible] = rörelse

Obs. Dylika förkortningar få endast göras, då sammanhanget i satsen tydligen anger den uteslutna delen.

Läs och skriföfning. [illegible] (trupperna) [illegible]

[illegible] (sammanförande) [illegible]

(försejgått), [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

(icke) [illegible]

[illegible]

[illegible] (förgäta), [illegible]

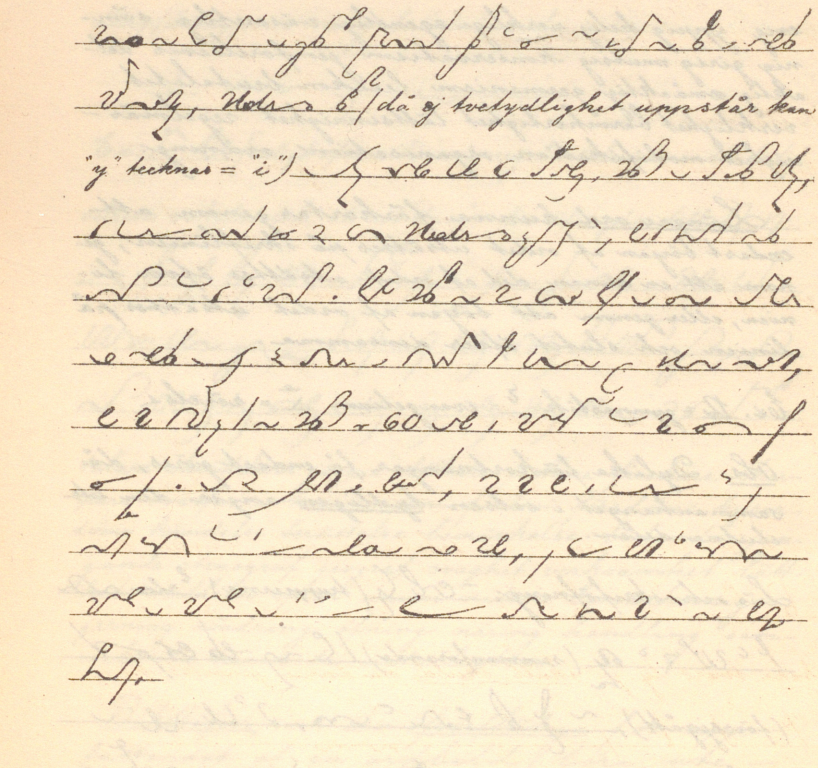

7. lektion

Ordförkortningar.

annat än behof behöfva bland dels (delas) der derför

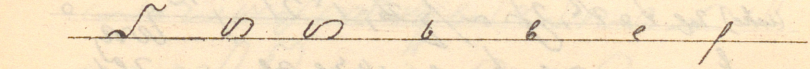

derjemte dessutom d. v. s. emedan emellertid i följd af

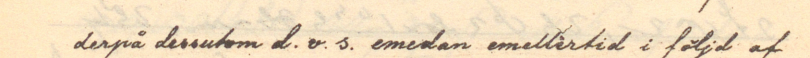

till följe af förhåller (ande) först främst ganska grund

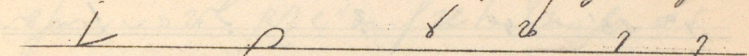

helt och hållet i allmänhet i synnerhet ingen intet (in-

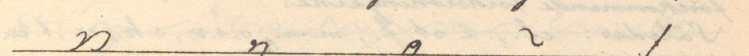

genting) gemensam kan kunna (kun) kunde med anledning

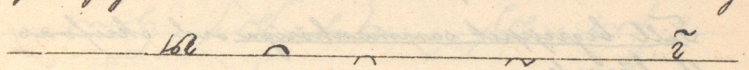

af, med afseende å, mycket oaktadt ofta småningom

stat stor större störst så således, sålunda sönder till-

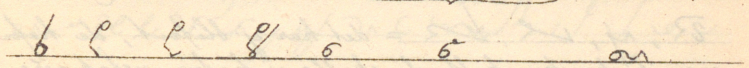

baka tvärt ty ju skull, skuld nu ännu prunkt, hvar-

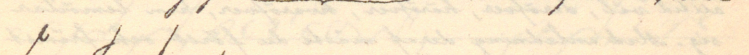

och en, änyo åtminstone äfven öfrig; mer, fler min-

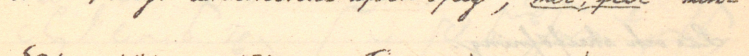

dre, färre, mer och mer, mer och mindre, mer eller min-

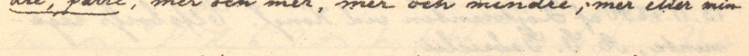

dre, sedermera, mer, större, fler — än, mindre, färre än

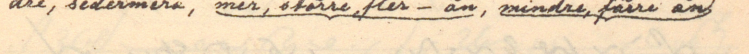

100, 5000, 4000000; fråga(r) följande (tillhörd.)

1° 5' 4" ? : ! 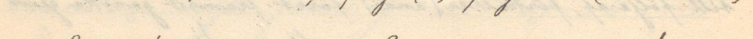

Naturligtvis användas äfven de i vanlig skrift förekommande förkortningarne:
Således: el., i st. f., m.m., o.s.v., s.k., ex, t.ex.

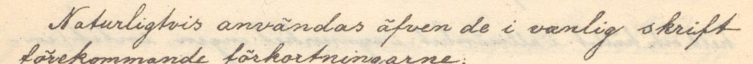

Till begreppet sammanhöriga ord skrifvas ofta förenade.
Exempel. 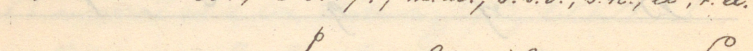

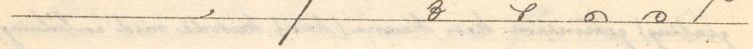

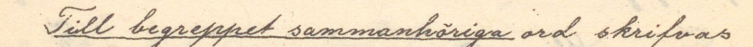

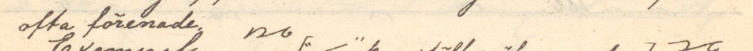

= det har ej blifvit, de hafva ej varit, har han haft, de skulle ej hafva velat göra, för länge sedan, på samma sätt, hon förhåller sig alltid väl, deröfver, häröfver, hvaröfver, han bemödar sig. Med anledning deraf måste du först och främst besöka honom. På grund hvaraf, med afseende härå, i och för, i följd deraf, till följd häraf.

Läs och skriföfning.

"Föredrag i försvarsfrågan", hållet i Göteborg den 13.11.1880 af Löjtnanten vid Kongl. Elfsborgs regemente, A. G. Gabrielii.

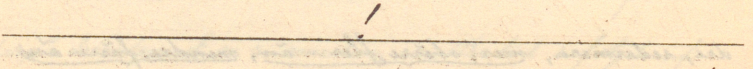

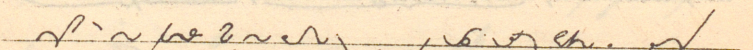

ـــ

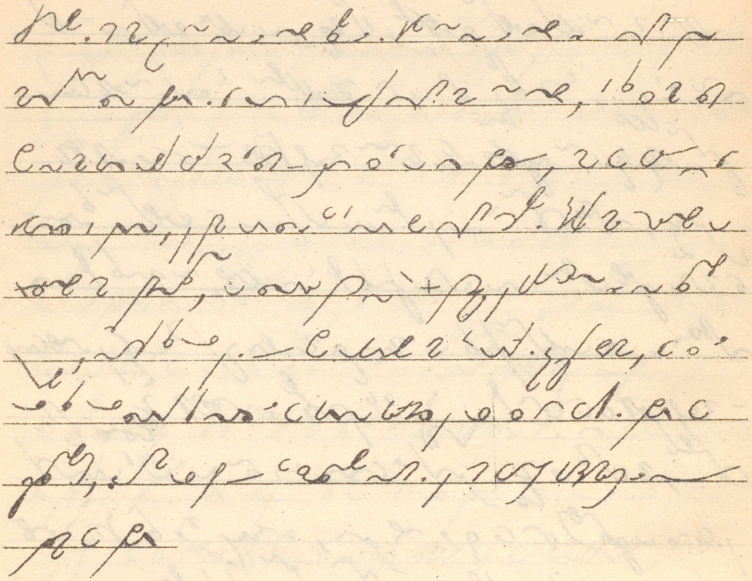

8. lektion.

Då större hastighet är af nöden, kan det vara fördelaktigt att ega bestämda förkortningar för inom den militära terminologien ofta förekommande ord. Förslagsvis anföras här några dylika förkortningar.

adjutant artilleri avantgarde arrièregarde bataljon

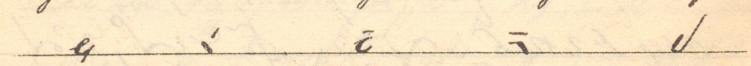

batteri chef kavalleri kolonn kompani expedition

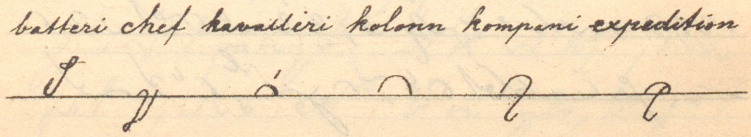

fanjunkare flygel fortifikation infanteri in-

fanterist intendent intendentur kapten

löjtnant major officer organisation patrull

pluton pontonier order rapport regemente

rekognosera(ing) skytte- sqvadron.

Exempel.

KUNGL. BIBL.
2001 -12- 17
STOCKHOLM

Af samme författare:

Jemförelse

mellan

ARENDS OCH GABELSBERGERS STENOGRAFISKA SYSTEM

Stockholm 1891
Tryckt å W. Silfversparres Grafiska Anstalt.